

FARZANDLARNING SIBLING MAQOMINI OILADAGI
MUNOSABATLARGA TA'SIRI

Yunusova Go'zal Sultonovna

Farg'ona davlat universiteti psixologiya kafedrası dotsenti, (PhD).

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8347742>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston sharoitida farzandlarning sibling maqomini oiladagi munosabatlarga ta'siri t to'g'risidagi psixolog olimlarning ilmiy qarashlari yoritilgan bo'lib, unda shaxslararo munosabatlarni sibling maqomi bilan bog'liqligi hamda ushbu munosabatlarning farzand psixologiyasi va ijtimoiylashuviga ta'siri to'g'risida yozilgan.

Mamlakatimizda oilamiz va uning mustahkamligi masalalariga e'tibor qaratiladi. Ijtimoiy psixologiyasi o'rganish tadqiqotlarning salmoqli qismi ham oila va undagi munosabatlarning shaxs taraqqiyotiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlanadi. Zero, shaxsning birlashmasi va kelajagini amalga oshirishda uning oilasidagi muhit, undagi shaxslararo munosabatlar, yangi ota-onasi, siblinglar bilan aloqalari muhimdir. Jumladan, siblinglar-aka-uka, opa-singillari bilan munosabatlarining o'ziga hosligi, oilada farzandlarning bir-birlarini kuchaytirishlari, ba'zan tortishib, ba'zan do'stona munosabatda bo'lish muhimligi ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ham o'smirning tengqurlari bo'ladigan shaxslararo munosabatlariga ta'sir etuvchi sifat qatorida uning sibling maqomi bilan maqsadi ta'sirini ilmiy jihatdan o'rganish tadqiqot ishlaridan biridir.

Bolaning sibling maqomi va uning shaxsiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi masalasiga bag'ishlangan konkret ijtimoiy-psixolog tadqiqot O'zbekiston sharoitida o'tkazilmagan. Zero, ayrim demografik shi hududdan o'rtacha farzandli oila yuqori bo'lgan soniga tegishli. Oilada ikki yoki uch farzandning bo'lishi zamonaviy O'zbekiston oilalari uchun hosdir.

Oilashunos olimlar sibling (Inglischa sibling, sibs - bir oiladagi akalar-ukalar va opalar-singillar ma'nosini anglatadi) maqomini shartli ravshan to'rt turga bo'lib o'rganganlar, alohida, to'ng'ich, o'rtancha, kenja va yolg'iz farzand maqomlilaridir.

R.B.Felson siblinglar o'zaro munosabatlaridagi aggressivlikni o'rganib, oiladagi yolg'iz jinsli bolaga nisbatan (jinsidan qati'y nazar) bosqa bolalarning jismoniy va verbal aggressiv qilishini aniqladi. lablari, siblinglar o'zaro tortishuviga hadeb ota-onalarning aralashuvi kutilgan natizhalarga olib kelmasligini isbotladi. Felsonning fikricha, shaxsning aggressiv xulq-atvoriga uning oilasidagi shaxslararo munosabatlar qatorida, sibling maqomi va siblinglar soni ham muhim rol o'ynaydi.

Shaxsning sibling maqomi muammosini o'rgangan A.Adler 1920 yillardayoq o'z izlanishlaridan kelib chiqib, yolg'iz farzandlar shaxslararo munosabatlarda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, degan xulosaga keldi.

A.Adler oilashunoslik fanida ilk marotaba bola shaxsining shakllanishi va rivojlanishi uning oilasidagi aka-ukalar va opa singillarning borligiga bog'liqligi g'oyasini ilgari surgan. Afsuski, bu omil Sharq xalqlari, xususan, O'zbekiston uchun o'ta muhim bo'lishiga qaramay, bizda kam, kichik oilalar xos bo'lgan G'arbda kam juda kam o'rganilgan. Psixologik adabiyotda sibling maqomi aslida (inglizcha sibling, sibs - bir oiladagi akalar va opalar ma'nosini bildiradi) - muayyan insonning muayyan oilada tug'ilishi, jinsi va tug'ruqlar orasidagi rasmiy farqni ifodalovchi tushunchani bildiradi. Bolaning sibling maqomi va uning shaxsiy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi masalasiga xali aniqlik kiritilmagan, ya'ni aniq ilmiy dalillar yetarli emas. Shunga qaramay, ko'pgina tadqiqotchilar (Richardson R., 1994; Driskoll R., Iksteyn D., 2003; Brazington R., 2003 va boshqalar) shaxsning sibling maqomi uning shaxsiga, er-xotinlik va ota-onalik maqomlariga, do'stlar bilan muomalasiga, ishda rahbariyat va hamkasblar bilan o'rnatadigan muloqotlarining xarakteriga ta'sir etishini o'rganishgan. Empirik ma'lumotlar bunday bog'liqliklarning to'rt turi mavjudligini ta'kidlaydi.

To'ng'ich bola, oiladagi farzandlarning kattasi, odatda ota-onasining umidi bo'lib, ota-onalar undan kup narsalarni kutadi va odatda u bu umidlarni oqlaydi ham. Undagi muvaffaqiyatlarga bo'lgan intilish, o'qish va kasb-xunar egallash egallashdagi yutuqlari va unga erishish imkoniyatlari ham odatda yuqori bo'ladi. Uning muvaffaqiyatlari nafaqat ota-onaning kutishlariga bog'lik, balki ma'lum vaqt erkalatilgan bolaning, keyinchalik "taxtdan tushishi", mavqening birdan o'zgarishi va kutishlar tizimining ham shunga yarasha boshqacha bo'lib qolishi bilan bog'likdir. Buni Adler iborasi bilan aytganda, "detronizatsiya", ya'ni taxtdan ayrilishi deb atash mumkin. Chunki, ukasi yoki singlisi paydo bo'lgandan so'ng, ota-onasining e'tibori birdan boshqa bolaga qaratilib, unga munosabat o'zgarib qolganligini bola o'ziga xos qayg'urish bilan xis qiladi. Lekin ota-onaning e'tibori va mehri qaytadan erishish maqsadida u xarakter qila boshlaydi. Agar to'ng'ich farzandning uka ko'rgandan so'ng paydo bo'ladigan deprivatsiyasi kuchli bo'lsa-da, o'zini ko'rsatish uchun ichki imkoniyatlari, layoqati yetarli bo'lmasa (ba'zan to'ng'ich farzand nimjonroq bo'ladi, unda bolaning xulqida keskin salbiy o'zgarishlar ro'y bera boshlaydi, masalan, ukasini yomon ko'rib, unga ziyon yetkazishga xarakter qiladi, injiqligi bilan ota-onasini hafa qiladi, ovqat yemaydigan, o'zi mustaqil ravishda uhlamaydigan, hatto, hojatga chiqmaydigan, aytilganlarni bajarmaydigan o'jar bo'lib boradi.

Hayotda shunday voqealar ham kuzatilganki, endi tetapoya bo'lib, mustaqil xarakterlar qila boshlagan to'ng'ich farzand ukasini itarib yuborishi, og'ziga yomon narsalarni solib kuyishi, beshikda uhlab yotgan bolani yiqitish holatlari bo'lgan. Ya'ni, ota-onaning domimiy mexri yetishmayotganligini xis qilgan bolada rashk xissi uyg'onadi, uning sababchisi esa yangi dunyoga kelgan ukasidir. Shunga qaramay, aksariyat to'ng'ich farzandlar ota-onasining ziyrakligi, o'zida paydo bo'lgan ko'nikma tufayli yangi sharoitga moslashadi, sekin-asta ukasiga mehr qo'yadi, unga g'amho'rlik qilishdan rohatlanadigan ham bo'lib qoladi. Bu unga foyda keltiradi ham: kelajakda u turli toifa insonlar, jumladan, kattalar, obro'li insonlar bilan kelishib ishlashga xarakter qiladigan, ularning ko'ngliga qaraydigan, uyida ko'rganlari ko'chada qaytarilmasligiga xarakter qiladigan, moslashuvchan bo'lib o'sadi. Odatda bunday bolaning tengqurlari orasida o'ziga xos mavqei bo'ladi. Yoshligidan ota-onaning yuzi-ko'ziga qarab, ularning munosabatini xis qilishga o'rgangan bola kelajakda oqituvchisi yoki rahbarining ham yuzi ko'ziga qarab, muomala qilishga o'rganadi. Ota-onalik maqomiga aloqador munosabatlarni tashqarida boshqalarga ham qo'llashga ko'nikib boradi. Shuning uchun to'ng'ichlarda kirishimlilik, kichiklarga g'amhorlik, mustaqil qarorlar qabul qilishga, mas'uliyatni bo'yniga olish va liderlikka moyillik rivojlanib boradi. Shuning uchun ham jamiyatda rahbar lavozimlarda ishlayotgan, siyosiy va jamoatchilik idoralarini boshqarayotganlarning aksariyati oilada to'ng'ich farzand ekanligi o'rganilgan. Masalan, Amerika Prezidentlarining yarmi, 20 nafardan ortiq avstronavtlar oilada to'ng'ich farzandlar bo'lishgan. Odatda oilada o'sayotgan o'g'il bolalarning to'ng'ichi erkaklar jamoasini (masalan, xarbiy, xalqaro, siyosiy tashkilotlar), singillari bo'lgan akalar xotin-qizlar jamoasini (maktab, shifoxona), va shunga o'hshahs opalar ham mantiqan mos ravishda jamoalarni muvaffaqiyatli boshqaradigan rahbarlar bo'lib yetishadi. Nikoh borasida esa o'rtancha farzand ancha kelishib, baxtli yashashga moyil bo'ladi. Shuni ham ta'kidlash joizki, ayrim holatlarda aynan to'ng'ich farzandlar ba'zan jamiyatda muammoli, tarbiyasi og'irlar kategoriyasiga tushib qoladi. Bunga yo ota-onaning katta farzandidan umidlarining haddan ziyod og'irligi yoki "detronizatsiya" jarayonining bola tomonidan salbiy idrok etilishi sabab bo'ladi. Ikkinchi farzand (yoki o'rtancha) odatda kattalarga tob'e, o'zgarlar ko'magiga muhtoj, adolatsizlik, haqsizliklar va qattiqlikka chidamsiz, boshqalarning munosabatlarini injiqlik bilan qabul qiladigan bo'lib o'sadi. U akasi yoki opasiga qarab, uning soyasida ayyorroq, epsizrooq bo'lib ko'rinadi, chunki tug'ilganidan yonida undan kattalar borligiga u ko'nikib boradi. O'rtancha farzandlardan yaxshi san'atkorlar,

sportchilar, diplomatlar, odamlar bilan ishlashga ustasi farang rahbarlar yetishib chiqishi ham mumkin. Kichik farzand umrining ohirigacha o'zini kichikman, deb xis qilishga moyil bo'ladi, uni hech kim hafa qilishi mumkin emas. Hamisha g'amsizlik og'ushida bo'lgan kichiktoy, kelajakda ham hamma yerda o'zini muhofazada, xavfsizlikda xis etishga moyil bo'ladi va buni o'zgalardan talab ham qiladi. Ularning kayfiyati ko'pincha yaxshi bo'lib, yon-atrofidagilar bilan yaxshi muomalaga kirisha oladi. Odatda kichik farzandda muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi kuchli, raqobatbardoshlik talab etilgan sharoitda u chidamliroq bo'ladi. Afsuski, ularning nikoh borasida omadlari kamroq bo'lishi kuzatilgan, oilada kichik farzand bo'lganlar salga ajralishni o'ylaydi, chunki ulardan yaxshi vafodor, chidamli er yoki xotin chiqmaydi. Shu bois, turmush ko'rishga ham unchalik shoshmaydi, chunki o'ziga mas'uliyatni olishni yoqtirmaydi.

Yagona farzandning sibling maqomi to'ng'ichnikiga yaqin. Ota-onaning umidlari va orzu-xavaslarini bilib katta bo'lgan bola ko'p sohada, ayniqsa, intellektual sohada katta muvaffaqiyatlarga erishishi mumkin, lekin odatda juda o'zini yaxshi ko'radigan, hudbin bo'lib qolishadi. Ular jamiyatda ham hatto qilib qo'yishdan qo'rqmaydi, muvaffaqiyat sari dalil yuradi, lekin xar doim ham unga erisholmaydi, chunki odamlar bilan kirishimli emas. Shuning uchun o'zbeklarda "yagona farzand - farzand emas", degan gaplar bor, ular ota-onaning kuyib-pishib, unga barcha imkoniyatlarni yaratib, yaxshi ko'rayotganlarining qadriga yetmaydi. Bu kelgusida ham boshqa insonlarga nisbatan munosabatda o'z aksini topadi, keksayib qolgan ota-onaga to'ng'ich farzand qanchalik mehribon bo'lsa, yagona farzand buning aksi bulib, otasi va onasi vafotidan keyin ham ulardan hafa bo'lib yuradi, "nega meni tashlab ketishdi?", deb. Shuning uchun yaxshi oila uchun kamida ikkita farzandning bo'lishi va ular haftasida yaxshi o'zaro munosabatlarning qaror topishi shaxs uchun ham, oila va jamiyat uchun ham foydalidir. Siblinglar munosabati hodisasi G.T.Xomentauskas tomonidan fanga kiritilgan va o'rganilgan. Bunda bolalarning o'zaro munosabatlari, qachon bir-biriga raqib, qachon birlashishlari o'rganilgan. Masalan, oilaviy inqirozlar paytida, ota-ona qazo qilganda yoki hastalanib qolganda ular albatta bir-biriga muruvvat qiladi, jiplashadi. Aksariyat hollarda esa ayniqsa, rivojlangan mamlakatlarda ko'pincha bitta ota-onaning farzandlari haftasida o'ziga xos tarang munosabatlar kuzatilgan. Bu narsa usha jamiyatlardagi shaxsiy avtonomiya fenomeni bilan bog'liq bo'lib, xar bir inson ilk yoshlikdan faqat o'z manfaati uchun yashaydi va kurashadi. Bunday sharoitda sibling munosabatlarining faqat ijobiy bo'lishiga erishish ancha mushkul. O'ziga xos demokratiya muhiti oilalarda barqaror bo'lgan o'zbekistonliklar millati, irqi,

kelib chiqishi va iqtisodiy maqomidan qat'iy nazar, albatta, oilada ikki va undan ortiq farzand bulishiga intiladi va bolalar o'rtasidagi munosabatlarni ijobiy tarzda yo'lga qo'yish, oilaviy rollar taksimoti borasidagi ishlarga alohida mas'uliyat bilan qaraydi. Bunda er-xotin momolar va bobolar o'gitlaridan, asriy an'analar samarasidan o'rinli foydalanishga intiladi. Xukumatning bu boradagi demografik siyosati ham oilalar manfaatiga xamohang, yagona farzand mamlakat iqtisodi va uning istiqboli uchun yetarli emas ekanligini bizda hamma tushunadi.

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, ma'lumki, oila shaxsning ijtimoiy muhit ta'sirlarini o'zida mujassam etish, bu ta'sir natijasida shakllanadigan insoniy sifatlarning namoyon bo'lishi uchun eng qulay, maqbul ijtimoiy institutlardan hisoblanadi. Shaxsda biz kundalik hayotda ko'radigan sifatlarning aksariyati aynan oila muhitida, oiladagi shaxslararo munosabatlar tizimida shakllanadi, kamol topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevral, PF-4947-sonli Farmoni O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida //O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 18.01.2021 yildagi 23-son. O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025- yilgacha rivojlantirish kansepsiyasini tasdiqlash to'g'risida.
3. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник.- Москва: Аспект Пресс, 1999.- 376 с.
4. Karimova V. Oilaviy hayot psixologiyasi: O'quv qo'llanma.- T.: Fan va texnologiya, 2007 – 142 b.
5. Юнусова, Г. (2023). ЎСМИР ЁШЛИ БОЛАЛАРНИ ОИЛАВИЙ ҲАЁТГА МАЪНАВИЙ ЖИҲАТДАН ТАЙЁРЛАШДА ОНА ШАХСИНИНГ ТАЪСИРИ. Евразийский журнал академических исследований, 3(5 Part 3), 69-75.
6. Sultanovna, Y. G. (2023). Social-Psychological Factors Forming Deviant Behavior In Teenagers And Their Prevention. Eurasian Scientific Herald, 20, 151-155.
7. Sulstonovna, Y. G. Z. (2023). O 'SMIRLARDA ASSOTSIAL XULQNI SHAKLLANTIRUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(5), 1357-1367.
8. Sulstonovna, Y.G. Z., & Axatjon o'g'li, I.A. (2023). O 'ZBEK OILALARIDANIZO VA AJRRIMLARNINGYUZAGA KELISHINING PSIXOLOGIK OMILLARI. Finland

International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(5), 1348-1356.

9. Юнусова Г.С. //Развитие воображения молодежи и подростков, воспитывающихся в благополучных и неблагополучных семьях// Theoretical & Applied science. №. 6. 2013. 91-94.

10. Yunusova G.S. //To'liq va noto'liq oilalardagi ona shaxsining farzand ijtimoiy tasavvurlariga ta'siri// Psixol.f.d. ilmiy daraj. olish uchun yozilgan diss. avtoref.-T., O'zMU 2019.

11. Юнусова Гузаль Султановна, Исроилов Абборжон Ахатжон угли //ИЗУЧЕНИЕ ПРОБЛЕМЫ СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ИССЛЕДОВАНИЯХ УЗБЕКСКИХ УЧЕНЫХ// Образование и инновационные исследования 2022 год. № 5. 284-287 стр.

12. G.S.Yunusova //THE OUTCOMES OF A STUDY PREPARING BOYS AND GIRLS AT YOUNG AGE FOR FAMILY LIFE IN CONDITION OF UZBEKISTAN// The Way of Science. 2021. № 6 (88). 84-87 pages.

13. Yunusova G. S. //THE OUTCOMES OF A STUDY PREPARING BOYS AND GIRLS AT YOUNG AGE FOR FAMILY LIFE IN CONDITION OF UZBEKISTAN// The Way of Science. 2014. С. 84.

14. Юнусова Гузал Султоновна, Турдиматова Елноза Эркинжоновна //РОЛЬ СЕМЬИ В ПРОЯВЛЕНИИ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ// Образование и инновационные исследования. 2022 год № 11. 378-381 стр.

15. Юнусова Гузаль Султановна. //Развитие воображения молодежи и подростков, воспитывающихся в благополучных и неблагополучных семьях// Theoretical & Applied Science. № 6 (2).2013. 91-94 pages.

16. Юнусова Гузаль //Особенности взаимоотношений родителей с детьми-подростками в полных и неполных семьях// Молодой ученый. 2015. № 13 (93). С. 757-760.

17. Yunusova Guzal Sultanovna //THE INFLUENCE OF THE MOTHER'S PERSONALITY IN RAISING THE SPIRITUAL CONSCIOUSNESS OF ADOLESCENTS// American Journal of Interdisciplinary Research and Development. Jun 9, 2022. 5, 111-115.

18. Yunusova Guzal Sultanovna //PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF CRIME PREVENTION AMONG TEENAGERS (FAMILY ASPECT)// American Journal of Interdisciplinary Research and Development, Oct 22, 2022. 9, 266-273 pages.

19. Гўзал Султоновна Юнусова, Исроилов Абборжон Ахатжон ўгли //ЎЗБЕКИСТОНЛИК ОЛИМЛАРНИНГ ТАДҚИҚОТЛАРИДА ОИЛАВИЙ

МУНОСАБАТЛАР МУАММОСИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ// Таълим ва инновацион тадқиқотлар. 2022 йил № 5. 284-287

20. Г.С.Юнусова //ВЛИЯНИЕ ВНУТРИСЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ГОТОВНОСТЬ К СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ ДЕТЕЙ// The Way of Science. 2018. № 2 (48). 77-79 pages.

21. Г.С.Юнусова //РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ МОТИВАЦИИ ПО ОТНОШЕНИЮ К ПОДДЕРЖКЕ И ОДОБРЕНИЮ У ДЕТЕЙ ПОДРОСТКОВОГО И ЮНОШЕСКОГО ВОЗРАСТА, ВОСПИТЫВАЮЩИХСЯ В ПОЛНЫХ И НЕПОЛНЫХ СЕМЬЯХ// Социальные науки и общественное здоровье: теоретические подходы, эмпирические исследования, практические решения: материалы III международной научно-практической конференции 20-21 апреля 2013 года. Прага. 83-87 стр.

22. Sultonovna, Y. G. (2022). O'SMIRLARDA AGRESSIV XULQ ATVORNI NAMOYON VO'LISHIDA OILANING ROLI: Yunusova Guzal Sultonovna, Farg'ona davlat universiteti. Psixologiya kafedrasi dotsenti, Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent Turdimatova Elnoz Erkinjon qizi, Fargona davlat universiteti. Psixologiya Ixtisosligi bo'yicha 2-bosqich magistratura talabasi. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (11), 378-381.

23. Zakirova Muxabbat Sabirovna (2023). MAKTABGACHA YOSHGADI BOLADA O,,ZI HAQIDAGI TASAVVURLARNING SHAKLLANISHI. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(7), 104-113.

24. Sabirovna, Z.M. (2022). CHARACTERISTICS OF THE CHILD'S PERCEPTION OF THE ENVIRONMENT DURING THE PRESCHOOL AGE.

25. Sabirovna, Z. M., & Vahobovna, A. O. (2022). CHARACTERISTICS OF PERSONALITY FORMATION IN THE SYSTEM OF VALUES. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(12), 1675-1679.

26. Закирова, М. С. МУСИҚАНИ ИНСОН ПСИХОЛОГИЯСИГА ТАЪСИРИ. ТОШКЕНТ-2021, 21.

27. Zakirova, M., & Yuldasheva, M. (2022). Emotional well-being of children in preschool age. In Проблемы психологического благополучия (pp. 476-480).

28. Усмонов, Ш.А., Закирова, М.С., & Нуриддинов, Р.С. Ў. (2021). ИЛК ЎСПИРИНЛИК ДАВРИДА АҚЛИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРНИНГ ЭМПИРИК ТАҲЛИЛИ. Современное образование (Узбекистан), (9 (106)), 12-16.

29. Закирова, М.С. (2021). РОЛЬ УЗБЕКСКИХ И РУССКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК В ФОРМИРОВАНИИ ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ РЕБЕНКА. ПРОБЛЕМЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ, 325.

30. Закирова, М., & Юлдашева, М. (2022). Феномен одиночества как индивидуальный человеческий капитал личности студентов. In Человеческий капитал как фактор социальной безопасности (pp. 87-92).
31. Zakirova, M., & Sobirov, D.A. (2021). PSYCHOLOGICAL IMAGE OF THE STUDENT GROUP. IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 1(4), 31-41.
32. Sabirovna, Z.M., & Vahobovna, A. O. (2022). CHARACTERISTICS OF PERSONALITY FORMATION IN THE SYSTEM OF VALUES. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(12), 1675-1679.
33. Zakirova, M. (2023). DEVIANT XULQ TURLARI VA UNING YUZAGA KELISH XUSUSIYATLARI. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(7), 22-29.
34. Sabirovna, Z. M. (2023). МАКТАВГАЧА YOSHGADI BOLADA O „ZI HAQIDAGI TASAVVURLARNING SHAKLLANISHI. Finland International Scientific Journal of Education. Social Science & Humanities, 11(7), 104-113.
35. Topvoldiyevna, M.E., & Adxam o'g'li, X.A. (2023). ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ МЫШЛЕНИЯ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ, ОБУЧАЮЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(1), 217-225.
36. Eleonora Topvoldievna Mirzajonova, Odinaxon Rahmanovna Parpiyeva //Modern Special Preschool Education: Problems and Solutions// Journal of Pedagogical Inventions and Practices. Vol. 9. 06-2022. 100-106 pages.
37. Mirzajonova, E.T. (2023). O 'SMIR YOSHDAGI O 'QUVCHILARDA AXBOROTDAN FOYDALANISH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(3), 660-669.
38. Mirzajonova, E.T. (2023). INKLYUZIV TA'LIM OLAYOTGAN BOLALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARINI PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK O'RGANISH. INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 3(28), 185-192.
39. Э.Мирзажонова, А.Хомидов, Г.Мамажонова //АКТУАЛЬНОСТЬ ПЕРЕВОДА ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ МЕТОДИК// О'ЗБЕКISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 9-SON. 20.06.2022. 211-217 betllar.
40. Мирзажонова, Э., & Хомидов, А. (2022). КОМПЛЕКСНОСТЬ И ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КОРРЕКЦИОННОЙ РАБОТЫ С ДОШКОЛЬНИКАМИ С НАРУШЕНИЯМИ РАЗВИТИЯ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(4), 209-219.

41. Mirzajonova, E., & Masharipov, D. (2023). SURUNKALI O'SIB BORUVCHI RUXIY KASALLIKLAR. Евразийский журнал академических исследований, 3(5), 90-94.
42. Мирзажоннова, Э. (2023). ЖЕНЩИНЫ В РОЛИ КОНСУЛЬТАНТОВ-МАСЛАХАТЧИ - НОВЫЙ ТИП ЛИДЕРА КАК УЧИТЕЛЯ, ПОМОЩНИКА, ТРЕНЕРА. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(8), 38-44.
43. Мирзажоннова Э.Т. (2023). ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И УСЛУГ ДЛЯ СЕМЕЙ С ДЕТЬМИ, ИМЕЮЩИХ ОСОБЕННОСТИ В РАЗВИТИИ, НА БАЗЕ МАХАЛЛИ. ACADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE, 2(20), 108-116.

